

”Päämääränä roolijaoton ja tasa-arvoinen yhteiskunta”

Tasa-arvokeskustelu Oulun perheenemäntien yhdistys ry:ssä vuosina 1969–1979

Oulun yliopisto

Historiatieteet

Historian kandidaatintutkielma

12.5.2021

Manta Asikainen

Sisällys

Johdanto.....	3
1. Äitien ja isien tasa-arvosta.....	8
1.1. Verotus, työeläke ja naisen asema.....	8
1.2. Päivähoito ja äitiyden sosiaaliturva.....	10
1.3. Isän asema, adoptioäidit ja koulutus.....	12
2. Kaikkien, myös naimattomien naisten asialla.....	16
2.1. Seksuaaliterveys ja –tietous.....	16
2.2. Kotiapulaiset.....	17
3. Poliitiikan ja yhteistyön avulla kohti tasa-arvoa.....	20
3.1. Poliittiset keinot.....	20
3.2. Yhteistyö, julkisuus ja toiminnan tuloksia.....	22
Loppulause.....	25
Lähteet ja tutkimuskirjallisuus.....	27

Johdanto

Euroopassa tapahtui murros 1800-luvun ja 1900-luvun alun aikana. Ihmisille heräsi halu osallistua yhteiskunnan toimintaan.¹ Suomessa naisasialiike sai suuren lähtölaukaisun 1800-luvun lopulla raittiusliikkeestä. Se oli 1800- ja 1900-luvun vaihteen vaikuttavin naisjärjestö.² Sitä ennen jo 1800-luvun puolivälissä oli perustettu rouvasväenyhdistyksiä, mutta niiden suosio ei ollut yhtä suuri.³ 1900-luvun alussa raittiusliike oli suosituimpi kuin naisasiajärjestöt.⁴ Naisten järjestäytyminen oli erottamaton osa uuden kansalaisidentiteetin jäsentymistä ja uuden sukupuoleen perustuvan järjestelmän hahmottamista. Sama muutos tapahtui myös muissa länsimaissa.⁵ Suomessa naiset saivat äänestysoikeuden vuonna 1906.⁶ Useita vuosikymmeniä myöhemmin perustettiin Oulun perheenemäntien yhdistys ry.⁷ Tämän yhdistyksen tavoitteena oli ”valvoa ja edistää Oulun ja ympäristön perheenemäntien sosiaalisia, taloudellisia ja sivistyksellisiä etuja ja pyrkimyksiä sekä samalla toimia vaikuttajana yhteiskunnassa siten, että eri tasoilla tapahtuvassa suunnittelutoiminnassa edellämainitun ryhmän piiriin kuuluvat edut otettaisiin huomioon.”⁸ Yhdistyksen päämääränä oli siis rooli jaoton ja tasa-arvoinen yhteiskunta.⁹

Tutkimustehtävänäni on tutkia tasa-arvokeskustelua Oulun perheenemäntien yhdistys ry:ssä vuosina 1969–1979. Tutkielmani jakautuu kahteen tutkimuskysymykseen: Mihin tasa-arvoasioihin Oulun perheenemäntien yhdistyksessä otettiin kantaa? Ja kuinka yhdistyksessä pyrittiin muuttamaan asioita haluttuun suuntaan? Tutkielman lähtökohtana on selvittää Oulun perheenemäntien yhdistyksessä käytyä keskustelua tasa-arvosta tarkastelemalla muun muassa yhdistyksen julkilausumia ja kannanottoja sekä toimintakertomuksia. Tähän pyrin myös tutkimuskysymysten asettelulla.

Valitsin tutkielman aikarajaksi vuodet 1969–1979, yhdistyksen perustamisesta 10 vuotta eteenpäin. Kyseisellä aikavälillä yhdistyksellä oli eniten toimintaa ja varsinkin tasa-arvoa

¹ Alapuro & Stenius 1987, 8.

² Sulkunen, 1987, 157.

³ Sulkunen 1987, 169, 164.

⁴ Sulkunen, 1987, 164.

⁵ Sulkunen 1987, 169.

⁶ Mickwitz 2008a, 11.

⁷ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n perustavan kokouksen pöytäkirja 30.9.1969. OPYA Ha:1. KA.

⁸ Oulun perheenemäntein yhdistys ry:n säännöt vuodelta 1969. OPYA Ha:1. KA.

⁹ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1970. OPYA Dc:1. KA.

käsittelyä aiheita. 1970-luku oli naisten elämän kannalta suurien muutosten aikaa¹⁰ ja Oulun perheenemäntien yhdistyksessä käyty tasa-arvokeskustelu on hyvä esimerkki siitä. 10 vuoden aikana yhdistys myös kasvoi paljon, vaikka kovin suuresta yhdistyksestä ei ole kyse. Ensimmäiseen kokoukseen osallistui 30 henkilöä¹¹, ja vuonna 1979 yhdistyksessä oli 179 jäsentä.¹²

Tasa-arvo ja tasa-arvokeskustelu ovat edelleen hyvin ajankohtaisia aiheita yhteiskunnassa. Niistä käydään yhteiskunnallista keskustelua nykyään paljon. Aiheet ovat osittain muuttuneet sitten 1970-luvun, vaikka samoja teemoja esiintyy keskustelussa nykyäänkin. Suomen terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL on koonnut vuosikymmeniltä tasa-arvon edistysaskelia. 1970-luvulta eteenpäin listauksiin on merkitty paljon enemmän edistysaskelia kuin 1900-luvun alkupuolella.¹³ Tasa-arvotilanne alkoi paranemaan nopeammin 1970-luvun alussa. Tähän kehitykseen myös Oulun perheenemäntien yhdistys halusi vaikuttaa.

Oulun perheenemäntien yhdistyksessä käyty tasa-arvokeskustelu jakautuu kahteen teemaan. Ensimmäinen teema on perheet. Yhdistyksessä puhuttiin paljon perheellisten naisten ja miesten tasa-arvosta. Toinen esiin noussut ryhmä oli yleisesti kaikki naiset. Tämän vuoksi jaan tutkielman kolmeen päälukuun, joista kaksi ensimmäistä keskittyy tasa-arvokeskustelun aiheisiin ja kolmannessa käsittelem tapoja, joilla yhdistys on pyrkinyt tasa-arvoon.

Oulun perheenemäntien yhdistys perustettiin 30.9.1969. Ensimmäisessä kokouksessa keskusteltiin paljon yhdistyksen tarpeellisuudesta. Esikuvana yhdistykselle toimi Tampereen perheenemäntien yhdistys. Helsingissä toiminut Suomen perheenemäntien yhdistys suoritti tutkimuksen vuonna 1968 perheenemäntien ammattijärjestön tarpeesta. Kyselytutkimuksessa tuli ilmi, että 91 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että perheenemännän ammatille ei anneta tarpeeksi arvostusta. Tutkimuksen mukaan epäkohtia perheenemäntien työssä oli työn pituus, paljous, palkattomuus, arvostuksen ja lomien puuttuminen.¹⁴ Kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista koki perheenemäntien tilanteen toivottomaksi.¹⁵ Tarve yhdistykselle oli siis suuri, ja yhdistyksen toiminta jatkui

¹⁰ Sarantola– Weiss 2009, 36.

¹¹ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n perustavan kokouksen pöytäkirja 30.9.1969. OPYA Ha:1. KA.

¹² Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1979. OPYA Dc:1. KA.

¹³ Tasa-arvon edistysaskeleita. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut.

¹⁴ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n perustavan kokouksen pöytäkirja 30.9.1969. OPYA Ha:1. KA.

¹⁵ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n perustavan kokouksen pöytäkirja 30.9.1969. OPYA Ha:1. KA.

vielä 1990-luvulle.¹⁶ Oulun perheenemäntien yhdistykseen sai liittyä kuka tahansa¹⁷, mutta ainakaan yhdistyksen hallituksessa ei ollut kertaakaan miehiä.¹⁸ Järjestötoiminnassa oli yleistä, että pidättäytytään oman sukupuolen ryhmissä.¹⁹ Varsinkin naimisissa olevat naiset yleensä pidättäytyivät oman sukupuolensa järjestöissä ja ryhmissä.²⁰

Oulun perheenemäntien yhdistys ry:stä ei ole aiempaa tutkimusta. Vuonna 1979 yhdistyksen jäsenistö laati yhdistyksen 10-vuotisjuhlan kunniaksi 10-vuotishistoriikin yhdistyksen puheenjohtajista.²¹ Tasa-arvokeskustelusta on verrattain vähän tutkimusta varsinkin historian tutkimusalalta. Margaretha Mickwitz, Agneta von Essen ja Elisabeth Nordgren ovat toimittaneet teoksen *Roolien murtaajat –tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle*, jonka artikkelit käsittelevät julkista tasa-arvokeskustelua ja sen muutosta vuosien varrella. Nämä tutkimusartikkelit keskittyvät Yhdistys 9:n toimintaan, joten se ei kata kaikkea tasa-arvokeskustelua, jota Suomessa on käyty. 1960-luvun lopulla Elina Haavio–Mannila on tehnyt tutkimusta miesten ja naisten asemasta, ja heidän muuttuvasta roolista. Haavio–Mannilan tutkimuksessa käsitellään tasa-arvokeskustelua ja sukupuolirooleja. Tutkimuksessa käsitellään samoja asioita kuin mitä Oulun perheenemäntien yhdistys käsitteli, joten käytän sitä luomaan taustaa yhdistyksessä käytyyn keskusteluun. Vaikka tutkimus on tehty osittain ennen yhdistyksen perustamista, se toimii tutkielmassani, koska monet tasa-arvokeskustelun aiheet olivat olleet ongelmia jo pitkään.

Vaikka tasa-arvokeskustelusta on vähän tutkimusta, suomalaista arkea ja 1970-lukua on tutkittu paljon. Naisten arki on tärkeä osa tutkielmaani, sillä juuri naisten arkeen liittyvät asiat olivat Oulun perheenemäntien yhdistyksessä puheenaiheena. 1960- ja 1970-lukujen arjesta on tutkimusta monesta näkökulmasta. Maria Vanha–Similä on tutkinut naisten arjen muutosta muun muassa teoksessaan *Pyykkilaudasta pillereihin –Naisten arki Suomessa 1950–1970-luvuilla*. Myös Minna Sarantola–Weiss on tutkinut 1970-luvun arkea arkeologian ja kulutuksen näkökulmasta teoksessaan *Reilusti ruskeaa –1970-luvun arkea*. Teoksessa *Suomalaisen arjen historia –hyvinvoinnin Suomi 1970-luvun naisten arkea* on esitelty muun muassa Ilpo Helén artikkelissaan ”Seksuaalinen arki”.

¹⁶ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1993. OPYA Dc:1. KA.

¹⁷ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n perustavan kokouksen pöytäkirja 30.9.1969. OPYA Ha:1. KA.

¹⁸ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n toimintakertomukset 1970–1979. OPYA Dc:1. KA.

¹⁹ Haavio–Mannila 1970, 232–233.

²⁰ Haavio–Mannila 1970, 102.

²¹ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1979. OPYA Dc:1. KA.

Tutkimuskirjallisuuden avulla pystyn liittämään Oulun perheenemäntien yhdistyksessä käytyä tasa-arvokeskustelua Suomessa tapahtuneeseen yhteiskunnalliseen muutokseen ja muiden tahojen käymään tasa-arvokeskusteluun.

Lähdeaineistona käytän Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n arkiston asiakirjoja. Asiakirjoista käytän erityisesti yhdistyksen julkilausumia, kannanottoja ja toimintakertomuksia. Nämä asiakirjat käsittelevät muun muassa asioita, joista yhdistyksessä on keskusteltu ja joihin on haluttu ottaa kantaa. Julkilausumat ja kannanotot on luotu tiedotusvälineille julkaistavaksi, jotta asiakirjan vaatimukset otettaisiin huomioon yhteiskunnallisessa keskustelussa. Ne ovat siis luotu vaikuttamaan ihmisiin. Toimintakertomukset on luotu yhdistystä itseään ja sen toiminnan seuraamista varten. Valitsin juuri julkilausumat ja toimintakertomukset lähteeksi, sillä julkilausumat tuovat esille sitä, mitä asioita haluttiin tuoda esille julkiseen keskusteluun, ja toimintakertomukset tiivistävät yhdistyksen toiminnasta tärkeimmät asiat tutkielmani kannalta. On tärkeää huomioda, että aineistosta ilmenevät mielipiteet ovat perheenemäntien mielipiteitä ja heille tärkeitä asioita. Tämän perusteella aineisto sopii tutkielmaani mainiosti. Julkilausumia yhdistys lähetti paikallisille lehdistölle, radiolle ja televisiokanaville.²² Ei ole kuitenkaan tietoa, onko kaikki yhdistyksen julkilausumat päässeet julkisuuteen. Julkilausumat kertovat, mihin asioihin on haluttu yhdistyksessä ottaa kantaa ja vaikuttaa. Se on myös otettava huomioon, että vuosien 1971–1973 toimintakertomuksia ei ole arkistossa, mutta julkilausumia löytyy edellä mainituilta vuosilta, joten mainittujen vuosien tasa-arvokeskustelusta on tutkittavaa. On myös mainittava, että en käytä kokouspöytäkirjoja tutkielmani lähteenä, sillä kokouspöytäkirjojen käsittely aiheestani oli niukkaa. Tästä poikkeuksena on yhdistyksen ensimmäisen kokouksen pöytäkirja.

Metodina tutkielmassani toimii kvalitatiivinen sisällönanalyysi. Analysoin yhdistyksen toiminnasta syntyneitä asiakirjoja ja etsin niistä tasa-arvoon liittyviä aiheita ja kannanottoja, jotka kertovat, mitkä asiat olivat juuri Oulun perheenemäntien yhdistyksen mielestä tärkeitä. Näistä aiheista luon temaattisen yhteenvedon, jossa tuon esiin johtopäätökseni aiheesta.²³ Lähteiden ja tutkimuskirjallisuuden perusteella pyrin myös

²² Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n ts. 1971. OPYA Dc:2. KA.

²³ Tuomi & Sarajärvi 2017, kappale 4.1. elektr. julkaisu.

pääsemään selville siitä, miksi haluttiin ottaa kantaa juuri näihin asioihin. Tutkielmani aihe sijoittuu naishistoriantutkimuksen ja sosiaalishistorian tutkimusaloille.

Tutkielmassani tasa-arvokeskustelulla tarkoitan kaikkea tasa-arvoon liittyvää toimintaa ja keskustelua, joko yhteiskunnallisesti tai yksityisesti käytyä. Yhteiskunnallisesta tasa-arvokeskustelusta on enemmän lähteitä, mutta jonkin verran on lähteissä tietoa myös siitä, mitkä asiat herättivät keskustelua yhdistyksen jäsenilloissa. Oulun perheenemäntien yhdistyksen asiakirjoissa tasa-arvoon viitataan miehen ja naisen välisenä tasa-arvona. Tämän lisäksi keskustelun aiheiden perusteella yhdistys pyrki myös naisten väliseen tasa-arvoon, varsinkin työssäkäyvän naisen ja kotiäidin välillä.

Kun naiset saivat äänioikeuden poliittisiin puolueisiin, perustettiin naisosastoja- ja järjestöjä. Ennen pitkää puolueiden kiinnostus sukupuolten tasa-arvoon laimeni. Puolueiden naisjärjestöt keskittyivät 1960-luvulle saakka sosiaali- ja kulttuurivalistustyöhön. Laajaa tasa-arvokeskustelua ei käyty, ja tasa-arvokysymyksistä vaiettiin 1960-luvulle asti.²⁴

Laaja tasa-arvokeskustelu sai alkunsa Suomessa 1960-luvun puolivälissä Ruotsin innoittamana. Siellä oli jo aiemmin käyty paljon keskustelua sukupuolirooleista. Ruotsissa tasa-arvokeskustelulla pyrittiin saamaan kotiäidit töihin kodin ulkopuolelle työvoimapulan takia. Suomessa sen sijaan oli työttömyyttä, sillä useampi lapsen äiti oli töissä kodin ulkopuolella. Epäkohtia Suomessa olikin lasten yhteiskunnallisesti järjestettyjen päivähoitopaikkojen vähyys ja huono saatavuus, naisten alhainen palkkataso ja naisten sijoittuminen vain tietyille aloille.²⁵

1970-lukua on kuvattu edistyksen vuosikymmeneksi. Silloin yleistyi sosiologinen ajattelutapa, jonka mukaan ongelmat olivat yhteiskunnallisia ja ne voitiin ratkaista parantamalla yhteiskuntaa.²⁶ Tasa-arvo oli yksi 1960- ja 1970-lukujen iskusana, josta puhuttiin myös konkreettisesti yhteiskuntapolitiikassa.²⁷ Tasa-arvon ihanteet alettiin entistä laajemmin käsittää tosiallisen tasa-arvon turvaamiseksi, eikä vain periaatteelliseksi oikeuksiksi tiettyihin asioihin.²⁸

²⁴ Mickwitz 2008a, 11–12.

²⁵ Haavio–Mannila 1970, 195.

²⁶ Vihavainen 1987, 883.

²⁷ Vihavainen 1987, 884.

²⁸ Vihavainen 1987, 869.

1. Äitien ja isien tasa-arvosta

Tasa-arvoinen perhe oli Oulun perheenemäntien yhdistyksen tavoite. Tähän tavoitteeseen lukeutuivat sekä äidit että isät. Enemmän yhdistyksen jäsenet näkivät parannettavaa äitien asemassa, mutta isien asemaankin kiinnitettiin huomiota. Yhdistys keskusteli muun muassa taloudellisesta tasa-arvosta, päivähoidon aiheuttamasta tasa-arvo-ongelmasta ja miehen asemasta isänä.²⁹ Se antoi lausunnon Suomen Perheenemäntien Liiton tavoiteohjelmasta vuonna 1978. Lausunnossa tuli esiin Oulun perheenemäntien yhdistyksen arvottama tärkeysjärjestys heidän ajamilleen asioille. Tässä listassa kasvatus, koulutus ja kulttuuri olivat ensimmäisenä. Toisena tuli työ ja kolmantena sosiaaliturva. Asuminen, yhdyskuntasuunnittelu, terveys ja koulutus olivat viimeisimmät kohdat.³⁰

1.1. Verotus, työeläke ja naisen asema

Naimisissa olevien puolisoitten taloudellinen tasa-arvo herätti keskustelua Oulun perheenemäntien yhdistyksessä. Se vaati Suomen hallitukselta perhekustannusten tasaamista oikeudenmukaisemmin. Yhdistys oli vuosikokouksessaan vuonna 1973 todennut, että ”viimeaikaiset ja tulossa olevat maksujen ja hintojen korotukset vaikeuttavat erityisesti kehitysalueilla lapsiperheiden asemaa.” Oulun perheenemäntien yhdistys vaati, että lapsilisäjärjestelmästä ja perheverotuksesta olisi tehtävä järkevä, ja huomioida kodit, jotka toimivat kotiapulaisten työnantajina.³¹ Perheverotuksella tarkoitettiin puolisoitten yhteisverotusta. Myös YK puuttui puolisoitten yhteisverotukseen jo vuonna 1961 ja piti sitä ihmisoikeuksia loukkaavana.³² Yhteisverotus hankaloitti naisten työssäkäyntiä, sillä sekä aviomiehen että aviovaimon tulot laskettiin yhteen ja heille laskettiin yhteinen veroprosentti. Yleensä pienempituloinen nainen, joutui maksamaan suuren osan palkastaan veroja. Yhteisverotuksesta luovuttiin vuonna 1975.³³ Puolisoitten yhteisverotus heikensi perheissä puolisoitten tasa-arvoa, jonka vuoksi sen poistaminen oli myös Oulun perheenemäntien yhdistyksen tavoitteena. Yhdistys ei ollut

²⁹ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n julkilausumaluonnos vuodelta 1973. OPYA Hb:2. KA. Ks. myös Hilikka Vuorian alustus ”Isän asema perheessä.” 30.9.1979. OPYA Hb:1. KA.

³⁰ Lausunto Spl:n tavoiteohjelmasta 11.12.1978. OPYA Hb:2. KA.

³¹ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n julkilausumaluonnos vuodelta 1973. OPYA Hb:2. KA.

³² Haavio–Mannila 1968, 53.

³³ Vanha–Similä 2020b, 52.

väärässä myöskään hintojen noususta, sillä hintataso kaksinkertaistui 1960-luvun alusta vuoteen 1973 mennessä.³⁴

Perheenemäntien työeläke oli myös toiveena Oulun perheenemäntien yhdistyksessä, jotta taloudellinen tasa-arvo toteutuisi. Se halusi, että lasten, sairaiden, vammaisten ja avun tarpeessa olevien vanhusten palkaton hoitaminen rinnastettaisiin työhön, jotta hoitotyötä tekevälle kertyisi ajasta eläkettä.³⁵ Perheenemännät yleisesti pitivät työnsä palkattomuutta ongelmana.³⁶ Oulun perheenemäntien yhdistys ei ollut siis yksin toiveensa kanssa. Toisen maailman sodan jälkeen taloustieteilijät esimerkiksi norjalainen A.N. Kiaer taisteli perheenemäntien arvostuksen puolesta. Hän ehdotti, että työ, jota naiset tekevät kodissa, olisi laskettava mukaan arvioitaessa sosiaalityöksiä ja tulonsiirtoja.³⁷

Kotiäidin asema yhteiskunnassa herätti keskustelua Oulun perheenemäntien yhdistyksessä. Jäsenille järjestettiin teemailta 20.3.1975, jonka aiheena oli ”kotiäidin asema tämäänpäiväisessä yhteiskunnassa.”³⁸ Kotiäidin aseman lisäksi myös kodin erilaiset ihmissuhteet herättivät keskustelua yhdistyksessä. Vuonna 1976 yhdistyksen jäsenet vierailivat Tuiran alkukodissa, jossa pidettiin alustuksia aiheesta kodin ihmissuhteet. Vierailusta syntyi kova keskustelu yhdistyksen jäsenten piirissä.³⁹ Jäsenistö vieraili myös Ensi Kodissa vuonna 1978.⁴⁰ Kodin ihmissuhteet pysyivät siten keskustelun aiheena yhdistyksessä.

Suurin osa tasa-arvokeskustelusta, jota Oulun perheenemäntien yhdistyksessä käytiin, koski Suomen yhteiskuntaa. Tämän lisäksi myös kehitysmaiden naisten asema oli puheenaiheena yhdistyksessä. Vuonna 1977 yhdistys järjesti jäsen illan, jonka aiheena oli YK ja kehitysmaan nainen. Toimintakertomuksen mukaan tilaisuudessa aiheesta virisi vilkas keskustelu.⁴¹ 1970-luvulta lähtien kehitysmaiden asiat kuuluivat yleissivistykseen⁴², jonka vuoksi se on varmasti herättänyt myös perheenemännissä keskustelua.

³⁴ Vihavainen 1987, 883.

³⁵ Lausunto Suomen Perheenemäntien Liiton tavoiteohjelmasta 11.12.1978. OPYA Hb:2. KA.

³⁶ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n perustavan kokouksen pöytäkirja 30.9.1969. OPYA Ha:1. KA.

³⁷ Malin 2019, 29.

³⁸ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1975. OPYA Dc:1. KA.

³⁹ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1976. OPYA Dc:1. KA.

⁴⁰ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1978. OPYA Dc:1. KA.

⁴¹ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1977. OPYA Dc:1. KA.

⁴² Sarantola–Weiss 2009, 200.

Aviopuolisoiden verotus, työeläke, kodin ihmissuhteet ja kehitysmaiden naisten asema toivat esiin epätasa-arvoa, jota naiset kohtasivat arjessaan. Naiset tekivät paljon palkatonta hoitotyötä, josta ei kertynyt eläkettä. Eriarvoistava verotus vaikutti naisten ostovoimaan. Myös kodin ihmissuhteet olivat tärkeä osa naisten elämää, sillä naiset viettivät paljon aikaa kotona.

1.2. Päivähoito ja äitiyden sosiaaliturva

Pienten lasten päivähoidosta keskusteltiin Oulun perheenemäntien yhdistyksessä.⁴³ Lasten päivähoito ja sen puutteellisuus laittoi usein äidit epätasa-arvoiseen asemaan, sillä se vaikeutti heidän työskentelyänsä kodin ulkopuolella. 1960-luvulle tultaessa naisten töissä käymiseen suhtauduttiin positiivisemmin kuin aiemmin.⁴⁴ Päivähoidon puute oli silti suuri ongelma koko Suomessa 1970-luvulla. Ongelma huomattiin jo 1960-luvulla, jolloin lapsista, joiden molemmat vanhemmat olivat töissä, vain yksi kymmenestä sai julkiselta puolelta päivähoitopaikan.⁴⁵ 1970-luvun puolivälissä 65 % naisista tekivät töitä kodin ulkopuolella⁴⁶, joten hoitopaikoille olisi ollut tarvetta. Päivähoitolaki tuli voimaan vuonna 1973, jonka myötä päiväkotipaikkoja järjestettiin lisää.⁴⁷ Tämä aiheutti asenteen muutoksen, kun pienten lasten äitien palkkatyössä käymisestä tuli hyväksyttävämpää.⁴⁸ Siitä huolimatta 1970-luvulla oli käsitys, että kaksivuotiaalla lapsella on menossa tärkeä kehitysvaihe, jolloin olisi parasta, että lapsi olisi kotona.⁴⁹

Vaikka asenteet olivat osittain muuttuneet äitien työskentelyyn kodin ulkopuolella, päivähoitopaikkoja oli liian vähän. Vuoden 1970 syyskuussa yhdistys järjesti kokouksen, jossa keskusteltiin naisten asemaa tutkineen komitean mietinnöstä.⁵⁰ Komitean mietintö sisälsi muun muassa kannanoton lasten päivähoidosta. Sen mukaan jokaiselle lapselle, jonka vanhempi haluaa tälle päivähoitopaikan, pitäisi pystyä takaamaan hoitopaikka.⁵¹ Seuraavan vuoden marraskuussa yhdistys järjesti luentopäivän, jonka aiheena oli ”Lapsi

⁴³ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n luentopäivän aikataulu 13.11.1971. OPYA Hb:2. KA.

⁴⁴ Vanha–Similä 2020b, 46.

⁴⁵ Mickwitz 2008a, 12–13.

⁴⁶ Vanha–Similä 2020b, 50.

⁴⁷ Vanha–Similä 2020b, 67.

⁴⁸ Vanha–Similä 2020b, 68.

⁴⁹ Vanha–Similä 2020b, 67.

⁵⁰ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1970. OPYA Dc:1. KA.

⁵¹ Mélar 2008, 103.

ja nuoriso uudistuvassa lainsäädännössä perheen näkökulmasta.” Luentopäivään kuului luentoja ja keskusteluja eri aiheista, mutta kaksi niistä liittyi lasten päivähoitoon. Ensimmäiseksi yhdistyksen jäsen ja kansanedustaja Kerttu Hemmi piti alustuksen otsikolla ”Mitä mieltä lasten päivähoidosta?” Sen jälkeen oli luento otsikolla ”Päivähoito Oulussa.”⁵² Lasten päivähoito jatkui teemana Oulun perheenemäntien yhdistyksessä vielä pitkään 1980-luvulle asti, kun etsittiin syytä alhaiselle syntyvyydelle.⁵³

1970-luvulla tapahtui paljon uudistuksia, jotka vaikuttivat naisten ja äitien arkeen.⁵⁴ Osa uudistuksista oli lakiuudistuksia ja osa uudistuksista tapahtui ajattelutavoissa, mutta usein nämä vaikuttivat toisiinsa. Jollei esimerkiksi asenteet olisi muuttunut päivähoitolakia ei olisi säädetty. Kotiapulaiset vähenivät 1960-luvulla, sillä tehdastyö ja opiskelu yleisty. Myös säännöllinen työaika houkutteli kotiapulaisia muille aloille. Osa äideistä joutui hoitamaan kotia ilman palkattua apua⁵⁵, mikä hankaloitti lasten hoitamista, mikäli hoitopaikkoja ei ollut saatavilla. 1970-luvulle tultaessa vapaa-aika lisääntyi, sillä viisipäiväinen työviikko otettiin käyttöön. Edelleen naiset kuitenkin hoitivat suuren osan kodista ja lapset. Elintaso nousi ja naisten elämä helpottui, kun keittiöt koneellistuivat.⁵⁶ Kodin hoitaminen siis helpottui 1970-luvulle tultaessa, mutta palkkatyötä tekevä äiti ei välttämättä saanut hoitopaikkaa lapselleen.

Äitiyden sosiaaliturva oli myös asia, joka aiheutti keskustelua Oulun perheenemäntien yhdistyksessä. Keskustelua aiheutti kaksi teemaa, joista ensimmäinen oli äitiysraha. Oulun perheenemäntien yhdistys oli sitä mieltä, että äitiysraha, joka riippui tuloista, oli epäoikeudenmukainen ja asettaa synnyttävät naiset epätasa-arvoiseen asemaan. Heidän mielestään periaatetta ”samasta työstä sama palkka” pitäisi soveltaa myös tässä tilanteessa.⁵⁷ Ongelman yhdistys olisi ratkaissut niin, että kaikki äidit saavat saman summan äitiysrahaa. ”Koska keneltäkään ei pidä poistaa saavutettuja etuuksia, tulee äitiyspäiväraha korottaa kaikille synnyttäjille samansuuruiseksi.”⁵⁸ Sosiaaliturva jatkui aiheena tasa-arvokeskustelussa Oulun perheenemäntien yhdistyksessä pitkään. Oulun

⁵² Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n luentopäivän aikataulu 13.11.1971. OPYA Hb:2. KA.

⁵³ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n aloite syntyvyydestä 1985. OPYA Hb:2. KA.

⁵⁴ Vanha–Similä 2020b, 7. ks. myös Sarantola–Weiss, 36.

⁵⁵ Vanha–Similä 2020b, 13.

⁵⁶ Vanha–Similä 2020b, 13.

⁵⁷ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n ehdotus Suomen perheenemäntien Liiton Tampereen seminaarin julkilausumaksi 30.10.1974. OPYA Hb:2. KA. Ks. myös Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1974. OPYA Dc:1. KA.

⁵⁸ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n ehdotus Suomen perheenemäntien Liiton Tampereen seminaarin julkilausumaksi 30.10.1974. OPYA Hb:2. KA.

perheenemäntien yhdistys päätti vuonna 1978 tehostaa yhdistyksen toimintaa, jotta perheenemäntien sosiaaliturva paranisi ja perheenemäntien työtä arvostettaisi enemmän.⁵⁹

Toinen äitien sosiaaliturvaan liittyvä epäkohta oli äitiysloma. Oulun perheenemäntien yhdistys oli huolissaan äitiysloman vaikutuksesta tasa-arvoon työpaikoilla. Yhdistyksessä pelättiin, että seitsemän kuukautta kestävä äitiysloma vaikuttaisi negatiivisesti naisten työnsaanti- ja työssä etenemismahdollisuuksiin. Jäsenistö oli huolissaan naisten syrjinnästä perhesuhteiden perusteella. ”Perheen perustaminen ja lasten hankkiminen ovat kuitenkin perustavaa laatua olevia oikeuksia, jotka koskevat molempia sukupuolia ja koko yhteiskunta. Niiden nojalla ei pidä sallia minkäänlaista syrjintää.”⁶⁰ Ongelman ratkaisemiseksi Oulun perheenemäntien yhdistys ehdotti, että vanhemmat saisivat halutessaan jakaa äitiysloman keskenään haluamallaan tavalla. Yhdistys erityisesti korosti mahdollisuutta valita joko äitiysloma tai vanhempien kesken jaettu vanhempainloma. Syrjintä työelämässä huoletti yhdistyksen jäsenistöä vielä vuonna 1978. He olisivat halunneet lisätä Suomen Perheenemäntien Liiton tavoiteohjelmaan kohdan, jonka mukaan raskaana oleviin, pienten lasten äiteihin tai iäkkäämpiin naisiin kohdistuvan syrjinnän hävittämiseen olisi kiinnitettävä erityisesti huomiota.⁶¹

Perheenemännille äitiys oli jo nimen perusteella tärkeä aihe. Yhdistys halusi tukea sekä kodin ulkopuolella työtätekeviä sekä kotiäitejä. Jäsenet kokivat, että äitien sosiaaliturva ja päivähoido aiheuttivat epätasa-arvoa. Yhdistys pyrki siksi korjaamaan näitä epäkohtia.

1.3. Isän asema, adoptioäidit ja koulutus

Isän asema perheessä oli muuttunut 1960- ja 1970-luvuilla. Koulutetut isät ottivat enemmän osaa naisten töinä pidettyihin kodin hoidon tehtäviin. Osa isistä halusi tietoisesti kasvattaa lapsiaan eri tavalla, kuin heidän sodan kokeneet isänsä.⁶² Isät myös

⁵⁹ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1978. OPYA Dc:1. KA.

⁶⁰ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n ehdotus Suomen perheenemäntien Liiton Tampereen seminaarin julkilausumaksi 30.10.1974. OPYA Hb:2. KA.

⁶¹ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n lausunto Suomen Perheenemäntien Liiton tavoiteohjelmasta 11.12.1978. OPYA Hb:2. KA.

⁶² Vanha-Similä 2020b, 13.

osallistuiivat kotitöihin aiempaa enemmän. Etenkin nuoret ja koulutetut miehet alkoivat 1970-luvulta eteenpäin osallistua enemmän kotitöihin ja lastenhoitoon.⁶³ Vaimon käyminen töissä vaikutti siihen, kuinka kotityöt jakautuivat. Kodin ylläpitoon osallistuvia aviomiehiä oli kuitenkin vähän. Esimerkiksi Helsingissä työssäkäyvien vaimojen miehistä vain 29 prosenttia osallistui päivittäiseen kodin ylläpitoon.⁶⁴ Erityisesti perheissä, jossa molemmat vanhemmat tekivät vuorotyötä, isän osallistuminen kodin hoitoon oli välttämätöntä.⁶⁵ Tämä asennemuutos isän asemassa näkyi myös Oulun perheenemäntien yhdistyksessä vuonna 1979, kun yhdistys juhli 10-vuotisjuhlaansa.⁶⁶ Tasan kotityöt eivät kuitenkaan jakautuneet, sillä vuonna 1979 aktiivi-ikäisillä suomalaisilla naisilla oli keskimäärin 1 tunti ja 20 minuuttia vähemmän vapaa-aikaa kuin miehillä. Palkkatyössä käyvä nainen käytti kotitöihin keskimäärin 3 tuntia ja 40 minuuttia päivässä, kun taas töissä käyvä mies käytti kotitöihin alle kaksi tuntia.⁶⁷

Oulun perheenemäntien yhdistyksen jäsen Hilikka Vuoria oli tehnyt alustuksen Oulun perheenemäntien yhdistyksen 10 –vuotisjuhliin, jotka pidettiin 30.9.1979.⁶⁸ Alustuksen otsikkona oli ”Isän asema perheessä.” Alustuksessa kerrotaan aluksi isän asemasta perheessä. ”Isä on paitsi lastensa isä ja perheenjäsen myös tietyn ulkomailma, vieraan kulttuurin edustaja perheessä. Isä on usein perheessä myös todellisesti perheen pää, esivalta, käskijä ja rankaisija.”⁶⁹ Vuoria kuitenkin jatkaa alustuksessaan, että tärkein ja arvokkain asia, mitä isä voi lapsilleen antaa, on aika, läheisyys ja yhdessäolo. Alustuksessaan Vuoria on sitä mieltä, että isän asema perheessä on aivan erityislaatuinen. Hän kirjoittaa, että ”mikään tasa-arvoajattelu tai demokratiapyrkimys ei voi tätä, ihmissielun syviin tuntoihin perustuvaa asemaa olennaisesti muuttaa.”⁷⁰ Tässä tapauksessa on otettava huomioon se, että alustuksessa tulee ilmi vain yhden yhdistyksen jäsenen mielipide. Ei ole tietoa, millaista keskustelua tämä alustus on aiheuttanut, mutta aihe on kuitenkin ollut esillä yhdistykselle merkittävässä tilaisuudessa, joten aihe on varmasti ollut tärkeä.

⁶³ Vanha–Similä 2020a, 33.

⁶⁴ Haavio–Mannila 1970, 117.

⁶⁵ Vanha–Similä 2020a, 33.

⁶⁶ Hilikka Vuorian alustus ”Isän asema perheessä.” 30.9.1979. OPYA Hb:1. KA.

⁶⁷ Sarantola–Weiss 2009, 152.

⁶⁸ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1979. OPYA Dc:1. KA. Ks. myös Hilikka Vuorian alustus ”Isän asema perheessä.” 30.9.1979. OPYA Hb:1. KA.

⁶⁹ Hilikka Vuorian alustus ”Isän asema perheessä.” 30.9.1979. OPYA Hb:1. KA.

⁷⁰ Hilikka Vuorian alustus ”Isän asema perheessä.” 30.9.1979. OPYA Hb:1. KA.

Myös äitiyden monet muodot ja heidän epätasa-arvoinen asemansa otettiin Oulun perheenemäntien yhdistyksessä huomioon. Adoptioäidit olivat eriarvoisessa asemassa lapsensa itse synnyttäneiden äitien kannalta. Adoptioäidit eivät saaneet lakisääteistä äitiyslomaa tai päivärahaa. ”Asian hoitaminen samalle tasolle kuin lapsensa itse synnyttävien äitien kohdalla saattaisi nykyisen alhaisen syntyvyyden vallitessa osaltaan vaikuttaa ehkäisevästi pienten lasten vientiin maamme rajojen ulkopuolelle.”⁷¹

Perheenemäntien koulutus ja valistustyö oli tärkeä asia Oulun perheenemäntien yhdistyksessä. Toimintavuotenaan 1978 yhdistys painotti erityisesti perheenemäntien koulutus- ja valistustyötä. Tähän tähtäsi yhdistyksen opintokerhotoiminta.⁷² 1970-luvulla ja jo aiemmin naiset olivat kiinnostuneita opiskelusta ja koulunkäynnistä. 1950–1970-luvuilla tyttöjä oli oppikouluissa hieman enemmän kuin poikia.⁷³ Naiset olivat myös enemmistö yliopistoissa jo 1950-luvun puolivälissä. Koulutusta pidettiin usein varautumisena tulevaisuuteen, esimerkiksi leskeksi jäämiseen.⁷⁴ Kuitenkin noin kolmasosa naisista keskeytti opintonsa. Suurin syy opintojen keskeyttämiseen oli avioliitto. Kaikki naiset eivät siis saaneet opintojaan loppuun. Esimerkiksi vuonna 1960 yli puolet korkeakouluopiskelijoista oli naisia, mutta valmistuneista naisia oli vain 37 prosenttia.⁷⁵

Koulutusta pidettiin tärkeänä valtion kasvutekijänä jo 1970-luvun alussa. Koulutuksellinen tasa-arvo lisääntyi, kun peruskouluun siirryttiin. Aiemmin korkeampaan koulutusasteeseen oli päässyt ne opiskelijat, joiden vanhemmilla oli tarpeeksi varoja. Myös asuinpaikka vaikutti opiskelupaikkaan. Peruskouluun siirtyminen tapahtui vaiheittain. Viimeisenä se tapahtui Etelä–Suomessa 1970-luvun puolivälissä.⁷⁶

Oulun perheenemäntien yhdistys piti ratkaisuna koulutusongelmaan sitä, että perheenemäntiä koulutettaisi perhe-elämän yhteydessä tai sitten kun lapset eivät kaipaisi enää jatkuvaa hoivaa. Tämän toteuttamiseksi yhdistys järjesti opintopiiriohjelman.⁷⁷

⁷¹ Raportti Oulun perheenemäntien yhdistyksen 5–vuotispäivistä 30.9.1974. OPYA Hb:1. KA.

⁷² Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1978. OPYA Dc:1. KA.

⁷³ Vanha–Similä 2020b, 18.

⁷⁴ Vanha–Similä 2020b, 30.

⁷⁵ Mickwitz 2008a, 15.

⁷⁶ Vihavainen 1987, 882.

⁷⁷ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1978. OPYA Dc:1. KA.

Tämän lisäksi Oulun perheenemännät halusivat sekä koulu- että kotikasvatuksesta tasa-arvoista.⁷⁸

Koulutus oli tärkeää yhdistyksen jäsenille. Yhdistyksen jokavuotinen toiminta viittaa siihen. Esimerkiksi vuonna 1974 yhdistys järjesti erilaisia koulutustilaisuuksia, joissa jäsenille kerrottiin erilaisista aiheista esimerkiksi viineistä tai rintasyövästä.⁷⁹ Äitiyden sosiaaliturvaan liittyen myös adoptioäitien asema oli Oulun perheenemäntien yhdistyksen mielestä epätasa-arvoinen. Vaikka yhdistys ajoi pääosin naisten asioita, isän asema herätti keskustelua ja se haluttiin pitää erityisenä etenkin isän ja lapsen välisessä suhteessa.

⁷⁸ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n lausunto Suomen Perheenemäntien Liiton tavoiteohjelmasta. 11.12.1978. OPYA Hb:2. KA.

⁷⁹ Oulun perheenemäntien yhdistyksen tk. 1974. OPYA Dc:1. KA.

2. Kaikkien, myös naimattomien naisten asialla

2.1. Seksuaaliterveys ja -tietous

Oulun perheenemäntien yhdistyksessä keskusteltiin myös yleisesti naisten tasa-arvosta. Suomessa uudistettiin aborttilaki vuonna 1970.⁸⁰ Aiempi laki oli vuodelta 1950, ja se salli abortin ”lääketieteellis-sosiaalisista” syistä. Abortin toimeenpanoa varten oli hankala järjestelmä, joka tutki aborttia halunnutta naista. Tämä laki ei onnistunut poistamaan laittomia abortteja, sillä niitä arvioitiin olevan tehty 1960-luvun alussa vuosittain jopa 30 000.⁸¹ Uusi aborttilaki sisälsi raskauden keskeytyksen sosiaalisen perusteen. Lääkäri pystyi siis myöntämään abortin esimerkiksi taloudellisen tilanteen takia tai vaikutuksesta opiskeluun tai työhön. Syytä ei tutkittu sen enempää.⁸² Lain käyttöönoton jälkeen laillisten raskaudenkeskeytysten määrä kasvoi nopeasti. Uuden aborttilain mukaan ehkäisyvalistusta annettiin vain abortin tehneille. Vuoden 1972 kansanterveyslain säädös teki ehkäisyvalistuksesta kuntien velvollisuuden, jolloin se sisällytettiin myös opetukseen.⁸³

Oulun perheenemäntien yhdistys lähetti marraskuussa 1970 Suomen sosiaaliministerille kirjeen koskien uudistettua aborttilakia.⁸⁴ Yhdistys oli huolissaan siitä, että terveydenhuollon resurssit vähenisivät, joka voisi johtaa epätasa-arvoon sairaanhoidossa.

*Uuden aborttilain oltua maassamme voimassa muutamia kuukausia on käynyt ilmi, että laillisten aborttien määrä on kohonnut kaksinkertaiseksi. Laillisten raskaudenkeskeytysten määrän kasvu on vähentänyt gynegologisten sairaalaosastojen mahdollisuuksia hoitaa varsinaisia sairauksia, joten on kiireellisesti ryhdyttävä toimiin tilanteen korjaamiseksi.*⁸⁵

Yhdistyksen mukaan oli huolestuttavaa, että aborttia voitiin käyttää ”syntyvyyden säännöstelyyn”, mutta varsinaista lainsäädäntöä raskauden ennaltaehkäisystä ei ollut.

⁸⁰ Sarantola–Weiss 2009, 39.

⁸¹ Helén 2008, 234.

⁸² Helén 2008, 235.

⁸³ Helén 2008, 236.

⁸⁴ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n kirje sisäministerille marraskuussa 1970. OPYA Hb:2. KA.

⁸⁵ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n kirje sisäministerille marraskuussa 1970. OPYA Hb:2. KA.

Ratkaisuna tähän ongelmaan Oulun perheenemäntien yhdistys vaati, että raskauden ennalta ehkäisyä koskeva lainsäädäntö oli luotava nopeasti. Se olisi myös liitettävä aborttilakiin. Kirjeessä vaadittiin myös, että kyseinen lakiteksti tehtäisiin sellaiseen muotoon, että sitä ymmärtäisi kuka tahansa. Gynekologisten sairaalaosastojen resurssiongelman ratkaisemiseksi ehdotettiin, että perustettaisiin kiireellisesti virkoja ehkäisyneuvontaa varten. Yhdistys vaati myös, että peruskoulujen yläasteella opetettaisiin perhekasvatusta, joka sisältäisi erityisesti avioliittolain tuntemisen, perhesuunnittelun ja seksuaalitetouden.⁸⁶

Oulun perheenemäntien yhdistys halusi perhekasvatuksen oppiaineeksi kouluun, jotta kaikille olisi tarjolla tietoa esimerkiksi avioliittolaista ja seksuaalitetodesta. Jäsenistöstä kasattiin työryhmä tekemään selvitystyötä perhekasvatuksesta vuonna 1976. Ryhmän tavoitteina oli selvittää perhekasvatukseen liittyvien aineiden tuntimääriä. Sen pohjalta työryhmä teki kannanoton. Ryhmä tuli siihen tulokseen, että perhekasvatukseen oppilaitoksissa on kiinnitetty liian vähän huomiota. Tämän korjaamiseksi ehdotettiin perhekasvatuksen lisäämistä opintosuunnitelmiin ja opettajien koulutukseen. Työryhmä ehdotti myös, että ”ihmissuhde- ja perhekasvatuksen aineistoa tulisi myöskin nykyistä enemmän sisällyttää radion ja TV:n ohjelmistoon.”⁸⁷

Seksuaaliterveyteen liittyvät aiheet herättivät keskustelua yhdistyksen jäsenistössä niinkin paljon, että perhekasvatusta haluttiin tutkia omatoimisesti. Tärkeää oli yhdistykselle ehkäisyneuvonnan tarjoaminen ja terveystalveluiden turvaaminen. Myös nuorille haluttiin opettaa ihmissuhteista, perheen perustamisesta ja seksuaalitetodesta.

2.2. Kotiapulaiset

Kotiapulaisten työolot ja niiden parantaminen olivat myös Oulun perheenemäntien yhdistykselle tärkeä asia. Kotiapulainen oli yksi tyttöjen ja nuorten naisten yleisin ammatti vuosina 1950–1970. Kotiapulaisten työ oli läpikulkuammatti, josta nuoret naiset siirtyivät eteenpäin. 1970-luvulla kotiapulaisten määrä väheni.⁸⁸ Kotiapulaiset ratkaisivat

⁸⁶ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n kirje sisäministerille marraskuussa 1970. OPYA Hb:2. KA.

⁸⁷ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n raportti kannanottoa perhekasvatuksesta suunnitelleen työryhmän työstä 1976. OPYA Hb:2. KA.

⁸⁸ Rahikainen 1999, 344.

monen perheen lastenhoito-ongelmat varsinkin 1950- ja 1960-luvuilla, mutta 1970-luvulla heidän määränsä väheni huomasti.⁸⁹ Vuodesta 1960 vuoteen 1970 kotiapulaisten määrä väheni 40 000:sta 30 000:een. Määrän laskuun vaikutti syntyvyyden lasku sekä kiinnostus kotiapulaisten ammattiin väheni. Kiinnostuksen vähenemiseen vaikuttivat työolot. Vaikka kotiapulaislaki määräsi kotiapulaisten työtunneiksi 10 tuntia päivässä, saattoi päivät helposti venyä, sillä töitä oli paljon. Kotiapulainen asui työnantajan luona, joten työajoista oli hankala pitää kiinni. Suulliset työsopimukset olivat yleisiä.⁹⁰ Kun kotiapulaiset vähenivät, keittiöiden koneellistuminen auttoi kotitöissä.⁹¹

Kuten perheenemäntien ammatti, myös kotiapulaisten ammatti koettiin epätasa-arvoiseksi ja aliarvostetuksi. Yhdistyksessä perustettiin työryhmä vuonna 1970 ”kotiapulaisten ammattitaidon ja ammatin arvostuksen parantamiseksi.”⁹² Työryhmä julkaisi julkilausuman aiheesta maaliskuussa vuonna 1971. Julkilausuman mukaan aihe oli erittäin ajankohtainen, ja siitä keskusteltiin lehtien palstoilla paljon. Myös valtio oli asettanut komitean selvittämään kotiapulaisten työoloja. Oulun perheenemäntien työryhmä ehdotti, että ”apu-sana kotiapulaismiestä voitaisiin poistaa ja korvata jollain muulla.” Tämä ei työryhmän mukaan ollut kuitenkaan yksinkertaista, sillä ”suurin osa alalla työskentelevistä tytöistä on vailla koulutusta, eivätkä siis voi käyttää minkään ammattikoulutuksen antamaa nimikettä.”⁹³ Toinen kotiapulaisten arvostukseen liittyvä asia oli julkinen keskustelu varsinkin lehdissä. Julkilausumassa todettiin, että useat toimittajat vain syyttävät joko kotiapulaisia tai heidän työnantajiaan, eikä yritä löytää yhteistä rakentavaa linjaa. Työryhmän mukaan niin kauan, kun lehdistö riitelee asiasta muutosta ei voi saada aikaiseksi.⁹⁴

Arvostuksen lisäksi toinen epäkohta, johon työryhmä kiinnitti huomiota, oli kotiapulaisten koulutus, jota he halusivat lisätä. Työryhmän mukaan ”nykyaikainen kodin vastuullinen ja itsenäinen hoitaminen vaatii määrättyä ammattitaitoa.” Kotiapulaisille oli jo Oulun ammattikoulussa kotitaloudenhoitajalinja, mutta tämän koulutuksen jälkeen naiset eivät julkilausuman mukaan halunneet kotiapulaisiksi vaan muuhun työhön. Tähän

⁸⁹ Vanha–Similä 2020b, 61.

⁹⁰ Vanha–Similä 2020b, 63.

⁹¹ Vanha–Similä 2020a, 33.

⁹² Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n työryhmän julkilausuma kotiapulaisten ammattitaidon ja arvostuksen parantamisesta 8.3.1971. OPYA Hb:2. KA.

⁹³ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n työryhmän julkilausuma kotiapulaisten ammattitaidon ja arvostuksen parantamisesta 8.3.1971. OPYA Hb:2. KA.

⁹⁴ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n työryhmän julkilausuma kotiapulaisten ammattitaidon ja arvostuksen parantamisesta 8.3.1971. OPYA Hb:2. KA.

ratkaisuksi työryhmä esitti, että ”ennenkuin yhtenäinen koulutussuunnitelma kotiapulaisille saadaan laadittua, ehdotetaan, että valtion varoista myönnettäisiin Oulun Ammattikurssikeskukselle kotiapulaisten ammattikurssia varten tarvittava määräraha.”⁹⁵

Työolojen parantamiseen Oulun perheenemäntien yhdistyksen työryhmä esitti kirjallisen työsopimuksen tekemistä, jossa mainittaisiin tarkasti työajat ja -tehtävät. Kotiapulaisten palkasta puhuttiin julkilausuman mukaan vain nettopalkkana, eli oikea palkan määrä ei ollut tiedossa, ja työnantaja huolehti veroista. Työryhmä ehdotti myös, että siirryttäisiin puhumaan kotiapulaisten bruttopalkasta, jotta oikea palkan määrä olisi kaikilla tiedossa.⁹⁶

Oulun perheenemäntien yhdistys halusi kotiapulaisten palkan verovähennyskelpoiseksi, jotta perheillä olisi mahdollista palkata apua lapsen hoitoon tai muun hoitoa tarvitsevan henkilön hoitoon.⁹⁷ Oulun perheenemäntien yhdistys, jonka jäsenistössä varmasti oli kotiapulaisten työnantajia, halusi parantaa kotiapulaisten työoloja. Samalla he vaativat heiltä parempaa koulutusta ja helpotusta palkkaamiseen veronvähennysten avulla. Oulun perheenemäntien yhdistys oli vuonna 1970 keskustellut paljon liittymistä johonkin työnantajainliittoon ”kotiapulaisliiton vastapainoksi.”⁹⁸ Mielipiteet kotiapulaisten työoloista ja oikeuksista olivat siis muuttuneet muutamassa vuodessa.

⁹⁵ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n työryhmän julkilausuma kotiapulaisten ammattitaidon ja arvostuksen parantamisesta 8.3.1971. OPYA Hb:2. KA.

⁹⁶ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n työryhmän julkilausuma kotiapulaisten ammattitaidon ja arvostuksen parantamisesta 8.3.1971. OPYA Hb:2. KA.

⁹⁷ Lausunto SPL:n tavoiteohjelmasta 11.12.1978. OPYA Hb:2. KA.

⁹⁸ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1970. OPYA Dc:1. KA.

3. Poliitiikan ja yhteistyön avulla kohti tasa-arvoa

3.1. Poliittiset keinot

Oulun perheenemäntien yhdistys halusi aikaan useita erilaisia muutoksia, mutta kuinka yhteiskuntaan yritettiin vaikuttaa. Siihen yhdistys pyrki monin eri keinoin muun muassa politiikassa. Näin mainittiin muun muassa vuoden 1970 toimintakertomuksessa: ”Yhdistys on toiminut eräänä naisten painostusjärjestönä. Uutena toimintavuotena pyrimme edelleen toiminnan tehostamiseen ja poliittisten päätösten tekijäin painostukseen päämääränä roolijaoton ja tasa-arvoinen yhteiskunta.”⁹⁹ 1970-luvulla yhteiskunnallinen osallistuminen ymmärrettiin erityisesti poliittisena osallistumisena. Puolueet ja järjestöt olivat tähän tärkein osallistumiskanava. Esimerkiksi naisten päivän kulkueissa marssi tuhansia ihmisiä.¹⁰⁰ Oulun perheenemäntien yhdistys piti itseään eräänlaisena perheenemäntien ammattiyhdistyksenä, jonka tehtävänä oli ajaa perheenemäntien asioita.¹⁰¹

Koskien päivähoidon ongelmia ja perheen asemaa yhteiskunnassa, Oulun perheenemäntien yhdistys lähetti ministeri Katri-Helena Eskeliselälle ja pääjohtaja Alli Lahtiselälle kirjelmät.¹⁰² Alli Lahtinen toimi sosiaalihallituksen johtajana.¹⁰³ Alli Lahtinen oli asettanut vuonna 1970 päivähoitolakityöryhmän, mutta se ei vielä ollut päässyt tavoitteeseensa.¹⁰⁴ Nämä kirjelmät ovat olleet toimintakertomuksen liitteenä, mutta ne eivät ole selvinneet arkistomateriaaleihin. Tästä voidaan kuitenkin päätellä, että yhdistys oli halukas parantamaan perheen asemaa nykyajan yhteiskunnassa, ja koki parhaaksi tavaksi olla yhteydessä kirjeitse ministeriin sekä pääjohtajaan. Juuri päättäjien painostaminen oli yhdistyksen keino vaikuttaa asioihin.

Niin kunnallisella kuin valtiollisella politiikan tasolla oli Oulun perheenemäntien yhdistyksen jäseniä. Yksi heidän jäsenistään oli eduskunnassa kansanedustaja Kerttu Hemmi (1919–1983)¹⁰⁵. Hän oli Liberaalisen kansanpuolueen LKP:n kansanedustaja.

⁹⁹ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1970. OPYA Dc:1. KA.

¹⁰⁰ Sarantola–Weiss 2009, 199.

¹⁰¹ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n perustavan kokouksen pöytäkirja 30.9.1969. OPYA Ha:1. KA.

¹⁰² Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1970. OPYA Dc:1. KA.

¹⁰³ Naiset ministereinä itsenäisessä Suomessa > Alli Lahtinen. Valtioneuvoston www-sivut.

¹⁰⁴ Mélat 2008, 103.

¹⁰⁵ Kansanedustajat > Kerttu Hemmi. Eduskunnan www-sivut.

Hänen ajamansa aiheet liittyivät perheenemäntien ajamiin aiheisiin. Esimerkiksi eduskunnassa hän ajoi verotusasioita, perheenemännän sosiaaliturvaa, lasten päivähoidon ja monia muita perheenemäntien asemaan liittyviä asioita.¹⁰⁶ Hemmi toimi kansanedustajana vuodesta 1970 vuoteen 1979, ja toimi myös puolueensa hallituksessa ja valtuustossa. Vuonna 1978 hän sai arvonimen terveydenhuoltoneuvos.¹⁰⁷ Eduskunnan lisäksi Hemmi oli Oulun kaupungin valtuuston jäsen. Vuoden 1974 toimintakertomuksessa mainitaan, että valtuuston jäsenenä ”hänen sydäntään lähellä ovat terveys- ja sosiaaliala sekä nuorisoa koskevat kysymykset”¹⁰⁸

Kerttu Hemmi oli mukana monessa. Hän toimi monessa puolueen järjestössä sekä muissa pienissä oululaisissa yhdistyksissä.¹⁰⁹ Poikansa tekemän tutkimuksen mukaan Hemmi oli idearikas persoona, ja eduskunnassa hän esitteli paljon tasa-arvoaiheita, jotka olivat edellä aikaansa. Hän esimerkiksi keksi ensimmäisenä ystävänsä kanssa isyyslomaidean Tuiran neuvolan ideahautomossa. Tälle idealle naurettiin aluksi, mutta Hemmi vei sen silti eduskuntaan.¹¹⁰ 1960-luvun lopulla Hemmi teki eduskuntaan aloitteen, jonka tarkoituksena oli ehkäistä ehkäisyneuvonnalla lapsiraskaudet ja turhat abortit.¹¹¹

Vuoden 1974 toimintakertomukseen liitettiin YK:n naisten vuoden kunniaksi esittelyt, jokaisesta Oulun perheenemäntien yhdistyksen jäsenestä, joka oli vuoden aikana osallistunut valtiollisiin, kunnallisiin tai muihin luottamustehtäviin. Kunnallisissa ja muissa luottamustehtävissä oli useita yhdistyksen jäseniä. Esimerkiksi kaupunginvaltuuston jäseniä oli kaksi ja varajäseniä kaksi. Erilaisten lautakuntien jäseniä ja varajäseniä oli myös useita vuonna 1974. Oulun perheenemäntien pyrkimys tasa-arvoon ylitti puoluerajat, sillä Oulun kaupunginhallituksen ja –valtuuston jäsen Leila Räsänen toimi myös SNDL:n ja SKDL:n naisten piirijärjestön puheenjohtajana. Sisko Ruokola taas toimi Keskustapuolueen naisten Pohjois–Pohjanmaan piirin puheenjohtajana. Ulla Holmén toimi jäsenenä Kokoomusten Naisten liiton hallituksessa, Pohjois–Pohjanmaan Kokoomuksen Naisten piirin hallituksessa ja Oulun Kokoomuksen Naisten hallituksessa.¹¹²

¹⁰⁶ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1974. OPYA Dc:1. KA.

¹⁰⁷ Kansanedustajat > Kerttu Hemmi. Eduskunnan www-sivut.

¹⁰⁸ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1974. OPYA Dc:1. KA.

¹⁰⁹ Hemmi 2001, 137.

¹¹⁰ Hemmi 2001, 110–111.

¹¹¹ Hemmi 2001, 113.

¹¹² Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1974. OPYA Dc:1. KA.

Politiikka avasi yhdistyksen jäsenille oven vaikuttaa yhteiskunnan tasa-arvoon myös ilman yhdistystä. Politiikassa he pystyivät suoraan vaikuttamaan asioihin monella yhteiskunnan tasolla. Yksittäisten jäsenten lisäksi yhdistys toimi politiikassa pyrkimällä vaikuttamaan päättäjiin, jotta he ajaisivat muutoksia epätasa-arvoon naisten arjessa.

3.2. Yhteistyö, julkisuus ja toiminnan tuloksia

Politiikkaan osallistumisen lisäksi yhdistys järjesti paljon toimintaa yhteistyössä muiden naisjärjestöjen kuten Martat ry:n kanssa.¹¹³ Esimerkiksi vuonna 1970 Oulun perheenemäntien yhdistys lähetti Oulun Martat ry:lle kutsun heidän luento- ja keskustelupäiville.¹¹⁴ Martat ry:n lisäksi yhteistyötä tehtiin myös Syöpäyhdistyksen¹¹⁵ ja Oulun Reumayhdistyksen kanssa¹¹⁶. Yhdistys halusi jatkaa ja kehittää yhteistyötään muiden yhdistysten kanssa. ”Yhdistyksen tulee myös edelleen pyrkiä yhteistoimintaan muiden oululaisten naisjärjestöjen kanssa.”¹¹⁷ Päästäkseen tavoitteeseensa yhteistyöstä yhdistys osallistui vuosittain naisjärjestöjen yhteisille Naisten messuille Oulussa.¹¹⁸ Yhteistyö muiden järjestöjen kanssa oli yleistä. Esimerkiksi monet järjestöt, jotka olivat kiinnostuneita tasa-arvokeskustelusta, kutsuivat Yhdistys 9 jäsenistöä tilaisuuksiinsa.¹¹⁹

Läpi yhdistyksen historian Oulun perheenemäntien yhdistys pyrki lisäämään jäseniään, sillä joukossa on voimaa.¹²⁰ Yhdistys teki vuonna 1976 esitteen omasta yhdistyksestään, ja sitä jakamalla esimerkiksi Naisten messuilla pyrki saamaan lisää jäseniä ja lisäämään vaikutusvaltaansa.¹²¹ Lisäjäsenet toivat myös lisää rahaa yhdistyksen kassaan, jolloin yhdistyksellä oli suuremmat mahdollisuudet vaikuttaa asioihin. Yhdistyksellä olikin

¹¹³ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1974. OPYA Dc:1. KA.

¹¹⁴ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1970. OPYA Dc:1. KA.

¹¹⁵ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1974. OPYA Dc:1. KA.

¹¹⁶ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1975. OPYA Dc:1. KA.

¹¹⁷ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1974. OPYA Dc:1. KA.

¹¹⁸ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1974. OPYA Dc:1. KA. Ks. myös Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1977. OPYA Dc:1. KA.

¹¹⁹ Mickwitz 2008b, 28.

¹²⁰ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1978. OPYA Dc:1. KA. Ks. Myös Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1979. OPYA Dc:1. KA.

¹²¹ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1976. OPYA Dc:1. KA.

pulaa varoista ainakin vuosina 1975–1976, jolloin yhdistyksen tilivuosi oli hieman tappiollinen.¹²²

Muiden yhdistysten lisäksi Oulun perheenemäntien yhdistys teki yhteistyötä Suomen Perheenemäntien Liiton kanssa.¹²³ Yhteistyö Oulun perheenemäntien yhdistyksen ja Suomen perheenemäntien liiton kanssa oli yhdistyksen yksi keino vaikuttaa asioihin. Liiton perustivat yhdessä eripuolilla Suomea toimineet perheenemäntien yhdistykset.¹²⁴ Vuonna 1978 yhdistyksen vuosikokouksessa tehtiin kaksi aloitetta Suomen Perheenemäntien liitolle. Toinen käsitteli perheenemäntien työeläketurvan järjestämistä ao. ministeriölle. Toinen aloite taas oli yhdistyksen jäsenmaksun hyväksymistä verovähennyksiin.¹²⁵

Koskien äitien sosiaaliturvaa yhdistys oli sitä mieltä, että paras keino saada asia eteenpäin oli Suomen Perheenemäntien Liiton kanssa tehty yhteistyö. Yhdistys lähetti ehdotuksensa Suomen Perheenemäntien Liitolle ja toivoi, että liiton järjestämä seminaari julkilausuisi ehdotukset. Oulun perheenemäntien yhdistys myös ehdotti liitolle, että liittohallitus ”ryhtyisi toimiin edellä olevien asioiden saamiseksi kaikkien puolueiden naiskansanedustajien yhteiseksi aloitteeksi.”¹²⁶

Oulun perheenemäntien yhdistys antoi julkilausumia paikallisille lehdille, radiokanaville ja televisiolle.¹²⁷ Yhdistys sai myös jonkin verran julkisuutta lehdistössä. ”Toimintavuotenaan yhdistys on saanut suhteellisen paljon julkisuutta lehdistössä. Yleisradion paikallisuutiset ovat haastatelleet sihteeriä yhdistyksen tavoitteista.”¹²⁸ Oulun perheenemäntien yhdistys pyrki siten myös julkisuudella edistämään tavoitteitaan. Julkilausumien tavoitteena oli herättää keskustelua, johon myös muut tasa-arvoa tavoittelevat yhdistykset kuten Yhdistys 9 pyrki.¹²⁹

¹²² Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1975. OPYA Dc:1. KA. Ks. myös Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1976. OPYA Dc:1. KA.

¹²³ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1974. OPYA Dc:1. KA. Ks. myös Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1975. OPYA Dc:1. KA.

¹²⁴ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n jäsentiedote Suomen Perheenemäntien Liiton perustamisesta 1971. OPYA Db:1. KA.

¹²⁵ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1978. OPYA Dc:1. KA.

¹²⁶ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n ehdotus Suomen perheenemäntien Liiton Tampereen seminaarin julkilausumaksi 30.10.1974. OPYA Hb:2. KA.

¹²⁷ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n ts 1971. OPYA Hb:1. KA.

¹²⁸ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1970. OPYA Dc:1. KA.

¹²⁹ Mickwitz 2008b, 28.

Oulun perheenemäntien yhdistys iloitsi myös asioita, jotka muuttuivat parempaan suuntaan. Vuodelta 1977 yhdistys totesi iloisesti positiivisia tuloksia. Perheenemäntänimike oli hyväksytty ammattinimikkeeksi, äidin palkkakokeilu oli alkanut ja ”äitiys-isyysloma” oli lisääntynyt 12 vuorokaudella.¹³⁰ 12 vuorokaudenkin lisäys oli suuri, sillä 1960-luvulla äitiysloma oli ollut 12 viikkoa, joista neljä oli ennen synnytystä.¹³¹ Negatiivisina asioina pidettiin taloudellisen laman jatkumista, inflaation jatkumista ja nuorisotyöttömyyttä.¹³²

Yhteistyö oli merkittävä osa Oulun perheenemäntien yhdistyksen toimintaa. Sen avulla yhdistys pystyi vaihtamaan ajatuksia muiden kanssa ja saamaan lisävoimaa kannattamilleen asioille. Julkilausumilla yhdistys toi esiin oman kantansa ja siten pyrki herättämään julkista keskustelua tasa-arvosta.

¹³⁰ Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1977. OPYA Dc:1. KA.

¹³¹ Mickwitz 2008a, 14.

¹³² Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n tk. 1977. OPYA Dc:1. KA.

Loppulause

Tutkielmassani tarkastelin tasa-arvokeskustelua Oulun perheenemäntien yhdistys ry:ssä vuosina 1969–1979. Tutkielmani tarkoituksena oli selvittää, mistä tasa-arvoasioista Oulun perheenemäntien yhdistyksessä keskusteltiin, ja miten epäkohtiin pyrittiin puuttumaan. Mielenkiintoista tuloksissa on se, että Oulun perheenemäntien yhdistys ry ei ajanut vain perheenemäntien aseman parantamista vaan monen muunkin tahon, kuten naimattomien naisten ja naimisissa olevien miesten oikeuksia. Nämä kaikki ryhmät kuitenkin liittyivät perheenemäntien elämään ja arkeen. Perheenemännät olivat joskus olleet naimattomia, ja heidän lapsillaan oli isät. Vaikka yhdistys piti itseään perheenemäntien ammattijärjestönä, se vaati monenlaisia toimia vallanpitäjiltä erilaisiin ongelmiin, ja yritti omalla toiminnallaan saada esimerkiksi koulutettua perheenemäntiä.

Tasa-arvo herätti Oulun perheenemäntien yhdistyksessä paljon keskustelua, vaikka kyseessä ei ollut suuri yhdistys. Se ajoi tasa-arvoa puolisoitten välille ja naisille yleisesti. Epäkohtia yhdistyksen mielestä oli paljon, ja perheenemännistä heidän tilanteensa tuntui jopa toivottomalta. Yhdistys koki myös onnistumisia, kun tasa-arvotilanne parani. Tasa-arvokeskustelu Oulun perheenemäntien yhdistyksessä oli yhteydessä Suomessa käytyyn tasa-arvokeskusteluun, joka alkoi jo ennen kuin yhdistys perustettiin. Yhteiskunnassa käyty tasa-arvokeskustelu on mahdollisesti inspiroinut oululaisia perheenemäntiä perustamaan yhdistyksen. Oulun perheenemäntien yhdistys ei yksin saanut muutosta aikaiseksi, mutta se osallistui laajempaan keskusteluun, jonka avulla he saivat ajettua haluttuja muutoksia.

Eniten tasa-arvokeskustelua herätti naisten oikeudet ja asema yhteiskunnassa. Tasa-arvoaiheita, joista yhdistyksessä keskusteltiin, olivat perheenemännän taloudellinen asema, perheenemännän sosiaaliturva, isän asema perheessä, kotiapulaisten asema ja tasa-arvo kasvatuksessa. Yhdistys halusi saada raskauden ehkäisyn kirjattua lakiin, jotta se olisi kaikkien halukkaiden saatavilla. Yhdistys uskoi myös, että seksuaali- ja perhekasvatuksella voitaisiin saada tasa-arvoisempi yhteiskunta.

Mielenkiintoista on myös se, kuinka paljon yhdistyksellä oli keinoja saavuttaa tavoitteensa, vaikka sillä oli välillä taloudellisia ongelmia. Päättäjiltä vaadittiin lakiuudistuksia. Tämän lisäksi yhdistys järjesti opintokerhotoimintaa, joka piti perheenemäntien ammattitaitoa yllä. Isän asemaan liittyen Oulun perheenemäntien

yhdistys keskusteli isän asemasta 1970-luvun lopulla. Tämän lisäksi yhdistys halusi muuttaa äitiysloman vanhempainlomaksi, jolloin vanhemmat voisivat itse päättää, kumpi vanhempi hoitaa lasta kotona. Syynä yhdistyksen ehdotukseen oli se, että naisia ei syrjittäisi työpaikoilla, mutta tämä olisi lisännyt myös isän oikeuksia hoitaa omaa lastaan.

Vaikka yhdistyksen jäsenmäärä ei ollut kovin suuri, yhdistyksen jäsenet valveutuneita yhteiskunnan asioista, ja osa heistä oli mukana politiikassa monella tasolla, jopa eduskunnassa. Jäsenistöä oli myös muissa yhdistyksissä vaikuttamassa, joten perheenemäntien asiaa kuunneltiin laajemmallakin kuin vain oman yhdistyksen sisällä. Mielenkiintoista yhdistyksen poliittisessa vaikuttamisessa oli se, että puoluerajat ylittyivät. Naisten epätasa-arvo oli niin suuri, että se yhdisti naiset sekä oikeistossa että vasemmistossa. Järjestön yhteisen mielipiteen antaminen julkisuuteen julkilausumilla oli yhdistyksen yleisin vaikuttamisen keino. Julkilausumat toimivat myös yhdistyksen ammattijärjestön painostuskeinoina kuten myös kirjeet päättäjille. Yhteistyö muiden järjestöjen kanssa pelasi myös merkittävää osaa tasa-arvotavoitteissa. Sen avulla saatiin numeroista voimaa.

Vaikka emme voi saada selville kaikkia puheenvuoroja, joita Oulun perheenemäntien yhdistyksen tapahtumissa on esitetty, aineistosta on voinut päätellä yhdistyksen yleisen mielipiteen erilaisiin keskustelua herättäviin asioihin. Jatkotutkimukselle aiheesta on paljon mahdollisuuksia. Oulun perheenemäntien yhdistyksestä yleisesti riittäisi paljon mielenkiintoista tutkittavaa, mutta myös erilaisten yhdistysten pyrkimyksistä tasa-arvoon samoihin aikoihin. Oulun perheenemäntien yhdistyksen arkiston materiaalia on paljon, ja yhdistyksen toiminta jatkui ainakin 1990-luvulle. Aihetta voisi tutkia esimerkiksi yhdistyksen vaikutuksesta Oulun paikallispolitiikkaan. Omaa tutkimusaiheittani voisi jatkaa myös sisällyttämällä siihen myöhempiä Oulun perheenemäntien yhdistyksen toimintavuosia. Käyttämälleni aineistolle olisi vielä mahdollista keksiä lisää tutkimuskysymyksiä, joita ei tähän työhön pituuden puolesta voinut ottaa. Uutta aineistoa voisi saada esimerkiksi muistitiedosta. Koska Oulun perheenemäntien yhdistystä ei ole koskaan aiemmin tutkittu on mahdollisuudet aineiston kanssa lähes rajattomat. Tasa-arvokeskustelu on myös yleisesti hyvin mielenkiintoinen ja laaja tutkimuksen kohde. Vaikka paljon muutosta on tapahtunut 1970-luvulla ja sen jälkeen, osa keskustelun aiheista on samoja nykyäänkin.

Lähteet ja tutkimuskirjallisuus

I Painamattomat lähteet

KANSALLISARKISTO (KA)

Oulun perheenemäntien yhdistys ry:n arkisto (OPYA) (KA:n Oulun toimipiste)

Toimintakertomukset (1970–1993)

Toimintasuunnitelmat (1971–1994)

Alustukset ja raportit (1974–1979)

Julkilausumat ja lausunnot (1970–1980)

II Hakuteokset

Kansanedustajien tietokanta. Eduskunnan www-sivut. (Luettu 18.3.2021)

(<https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/Sivut/910464.aspx>)

Ministerien tietokanta. Valtioneuvoston www-sivut. (luettu 8.4.2021)

(<https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/ministeri/-/m/alli-lahtinen>)

III Tutkimuskirjallisuus

Alapuro, Risto & Stenius, Henrik 1987: ”Kansanliikkeet loivat kansakunnan”. *Kansa liikkeessä*. S. 7–52. Toimittanut Risto Alapuro, Ilkka Liikanen, Kerstin Smeds ja Henrik Stenius. Kirjayhtymä Oy.

Haavio–Mannila, Elina 1970: *Suomalainen nainen ja mies. Asema ja muuttuvat roolit*. Toinen painos. WSOY.

- Helén, Ilpo 2008: ”Seksuaalinen arki”. *Suomalaisen arjen historia. Hyvinvoinnin Suomi*. s.232–255. Toimittaneet Kai Häggman, Markku Kuisma, Pirjo Markkola, Panu Pulma, Riitta–Liisa Kuosmanen ja Ritva Forslund. WSOY.
- Malin, Anne 2009: ”Asumistoiminnot muutoksessa”. *Kodin arki*. s. 29–46. Toimittanut Hille Janhonen–Abruquah.
(https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10224/4812/KODIN_ARKI_2009.pdf?sequence=1.#page=30) (Luettu 1.4.2020)
- Mélar, Leila 2008: ”Yhdistys 9 taistelu lasten päivähoidon puolesta”. *Roolien murtajat. Tasa-arvokeskustelua 1960–luvulta 2000–luvulle*. s. 99–109. Toimittaneet Margaretha Mickwitz, Agneta von Essen ja Elisabeth Nordgren. Gaudeamus.
- Mickwitz, Margaretha 2008: ”Tasa-arvotilanne 1960–luvulla”. *Roolien murtajat. Tasa-arvokeskustelua 1960–luvulta 2000–luvulle*. s. 11–24. Toimittaneet Margaretha Mickwitz, Agneta von Essen ja Elisabeth Nordgren. Gaudeamus.
- Mickwitz, Margaretha 2008b: ”Yhdistys 9 ja sukupuoliroolikeskustelu”. *Roolien murtajat. Tasa-arvokeskustelua 1960–luvulta 2000–luvulle*. s. 25–55. Toimittaneet Margaretha Mickwitz, Agneta von Essen ja Elisabeth Nordgren. Gaudeamus.
- Rahikainen, Marjatta 1999: ”Kaupunkilaisnuorten töitä 1950–1970”. *Suomalaisen työn historiaa. Korvesta konttoriin*. s. 335–369. Toimittanut Raimo Parikka. Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Sarantola–Weiss, Minna 2009: *Reilusti ruskeaa. 1970–luvun arkea*. Toinen painos. WSOY.
- Sulkunen, Irma 1987: ”Naisten järjestäytyminen ja kaksijakoinen kansalaisuus.” *Kansa liikkeessä*. s.157–175. Toimittanut Risto Alapuro, Ilkka Liikanen, Kerstin Smeds ja Henrik Stenius. Kirjayhtymä Oy.
- ”Tasa-arvon edistysaskeleita” Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. (Luettu 10.3.2021)
(<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/lait-ja-politiikka/tasa-arvon-edistysaskeleita>)

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2017: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. E-kirja. Kustanneosakeyhtiö Tammi.

Vanha-Similä, Maria 2020a: ”Kun kone tuli kotiin. Suomalaisten kotien koneellistuminen naisten arjen mullistajana 1950–1970-luvuilla”. *Tekniikan Waiheita*. s. 29–47. 38. vuosikerta:3–4. Tekniikan historian seura ry.

Vanha-Similä, Maria 2020b: *Pyykkilaudasta pillereihin. Naisten arki Suomessa 1950–1970-luvuilla*. Minerva Kustannus Oy.

Vihavainen, Timo 1987: ”Hyvinvointi–Suomi”. *Suomen historian pikkujättiläinen*. Viides painos. s.847–915. Toimittanut Seppo Zetterberg. WSOY.